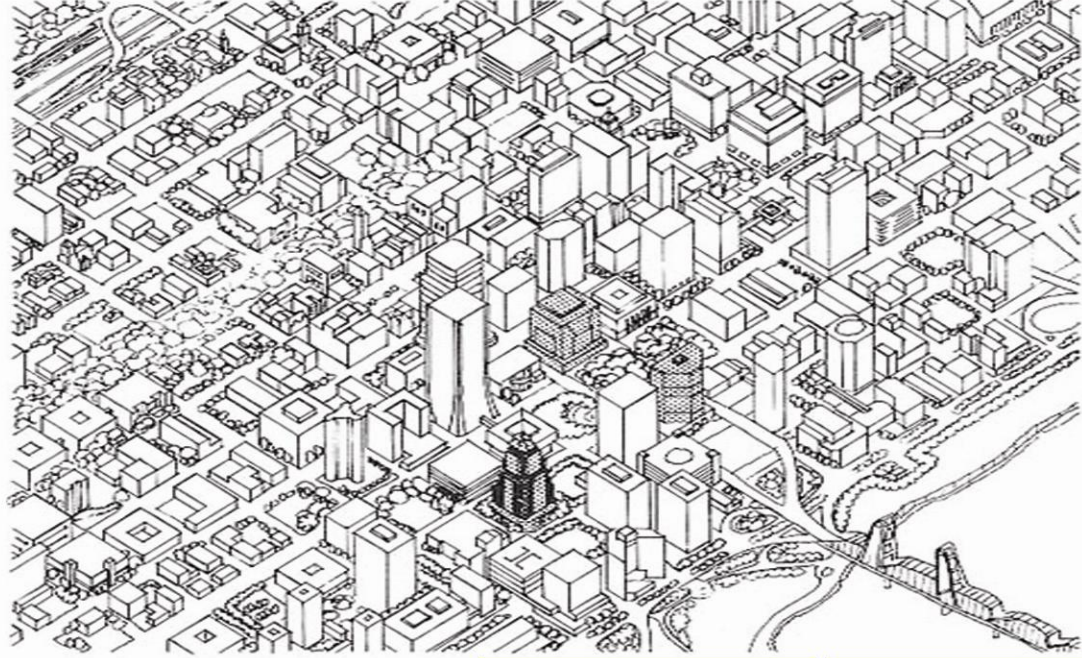

2011 KENTGES Belediyeler Anketi

2011 KENTGES Belediyeler Anketi Özet Raporu

Hazırlayanlar

Bülent ÜNCÜ

Gamze ÖZER

Kentges İzleme Birimi

İlker AKBAY

Nevzat CAN

Ertan GÖRAL

Emrah SÖYLEMEZ

Pınar ZORAL

Sevgen SEZER

Seda NAL

Burcu DOĞAN

Oktay ÖZDEMİR

Dilek ŞAHİN

Bilgi İşlem Birimi

Birol ÖZCAN

Tuna BALCI

Burak KONT

Meral ÜRKÜT

Emre ÖZKAN

Mustafa ŞİMŞEK

Akın DEMİRTUĞ

Giriş

Kentleşme ve imar konularında merkezi ve yerel yönetimler için bir yol haritası olan KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023) Yüksek Planlama Kurulu'nun 25.10.2010 tarih ve 2010/34 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve 4 Kasım 2010 tarih ve 27749 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023) belgesinde, Belediyeler, KENTGES'in uygulanmasından sorumlu kurumlar içinde eylemlerin büyük bir kısmının yerine getirilmesinden sorumludur. Yerel yönetimlerin sorumlu olduğu eylemler 11 ayrı "Hedef" başlığı altında toplanmıştır. Bunlar;

- yerleşmelerde sürdürülebilir bir mekânsal gelişme sağlamak,
- sürdürülebilir kentsel ulaşım sistemini oluşturmak,
- kentsel altyapı plan, proje ve yatırımlarını mekânsal planlarla bütünleştirmek,
- yerleşmelerde sosyal donatı ve hizmetlerin dengeli dağılımını sağlamak,
- sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla bütünleşik bir kentsel yenileme ve dönüşümü sağlamak,
- afet ve yerleşme risklerini azaltmak,
- kent kimliğini korumak ve geliştirmek,
- kentlerde çevre duyarlı bir yaşam ortamı oluşturmak,
- kentlerde toplumsal dayanışmayı, bütünleşmeyi ve hoşgörüyü artırmak,
- muhtaçların ve dezavantajlı grupların kentsel hizmetlerden yararlanabilmesi için gerekli önlemleri almak,
- kent kültürünü, kentlilik bilincini, aidiyet duygusunu geliştirmek ve kentli hakları konusunda farkındalık oluşturmak,

olarak sıralanmaktadır.

Söz konusu hedeflere ulaşmak için Bakanlığımızca belirlenen performans hedefleri doğrultusunda belediye eylemlerinin izlenmesi ve raporlanması yapılmaktadır. Bu kapsamda tüm belediyelerin mevcut kurumsal kapasiteleri ile sorun alanlarının ortaya konulması ve KENTGES'i uygulama kapasitesine sahip belediyelerin tespit edilebilmesi amacıyla elektronik ortamda toplam **2954 adet Belediyeyi kapsayan KENTGES Belediyeler Anketi** hazırlanmıştır.

Yöntem

Yerel yönetimlerin, özellikle de Belediyelerin hangi düzeyde izleneceğinin açığa kavuşturulması ve Belediyelerdeki mevcut teknik kapasitenin tespit edilebilmesi için uygulamaya konulan anket yönteminin ayrıntılarını netleştirmek amacıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği ve Vilâyetler Hizmet Birliği ile beraber bir alt çalışma grubu oluşturulmuştur. Grup çalışmaları sonrasında, Belediyelerin türlerine göre ayrıştırılmak suretiyle farklı sayıda sorular hazırlanmıştır. Buna

göre, Belde belediyelerine 22'ser, il ve ilçe belediyelerine 42'ser ve Büyükşehir Belediyelerine ise 51'er adet soru, anket aracılığı ile sorulmuştur.

Anket ile sonuç göstergeleri ya da performans hedefleri üzerinden belediyelerin KENTGES eylemlerini ne oranda gerçekleştirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla belediyelerin sorumlu olduğu her eylem için süre ve performans hedefi belirlenmiş, buna uygun olarak da bir veya birden fazla soru sorulmuştur. Bu sorular evet-hayır, çoktan seçmeli ve veri girişi gerektiren nitelikte farklı soru tiplerinden oluşturulmuştur.

Elektronik ortamda hazırlanan ve www.kentges.gov.tr adresinden yayınlanan ankete başlayabilmek için 2954 belediyenin her birine özel kullanıcı adı ve şifresi üretilmiş ve Bakanlık tarafından resmi yazı ile belediyelere ulaştırılmıştır. Ayrıca, İçişleri Bakanlığınca tüm Valiliklere bir yazı iletilerek belediyelerin titizlikle ankete cevap vermeleri istenilmiştir. Anketin başında anketi dolduracak uzman ve yönetici bilgilerinin alınması suretiyle ankete başlamaları sağlanmıştır. Ayrıca anket doldurulduktan sonra uzman ve yöneticinin onayları alınarak, Bakanlığımıza resmi yazı ile ulaştırılmıştır. Bakanlığımıza ulaşan her anket formu ıslak imzalı olan ve veri tabanındaki veri ile kontrol edildikten sonra değerlendirilmeye alınmıştır.

Anket

Belediyelerin kurumsal kapasiteleri ve sorun alanlarına yönelik yapılan bu araştırma 9 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şöyledir:

- Genel Sorular
- Arazi Kullanımı ve Planlama
- Yeşil Alanlar
- Ulaşım
- Altyapı, Atık Yönetimi ve Enerji
- Kentsel Dönüşüm ve Konut
- Afet, Risk Yönetimi ve Zarar Azaltma
- Kent Kimliği, Kültürel Miras ve Kentlilik Bilinci
- Katılım, Sosyal Hizmetler ve Yatırımlar

Belediyelerin temel verilerine ulaşmak amacıyla hazırlanan **Genel Sorular** bölümünde Onaylı Uygulama İmar Planı'nın bulunup bulunmadığı, varsa onay tarihi ve kapsadığı alan büyüklüğü gibi soruların yanı sıra Belediyenin imar uygulamaları kapsamında kullandığı yöntem ve kurallar, belediyede çalışan kadrolu, sözleşmeli veya işçi statüsündeki toplam teknik eleman sayısı gibi teknik kapasiteye ilişkin sorular ve kent konseyi, kent bilgi sistemi ve toplam hane halkı gibi sorular ile belediyenin mevcut profili ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Arazi Kullanımı ve Planlama bölümünde kent makroformu ve planlı gelişme olup olmadığı konuları ile ilgili olarak belediyelere kentsel yerleşim alanı büyüklükleri, il ÇDP/ÇDP gibi üst ölçekli planları olup olmadığı ve Belediyenin aktif olarak yürütmekte olduğu 5 yıllık imar programı olup olmadığı konularında sorular sorulmuştur.

Yeşil Alan kullanımına ilişkin bilgilere ulaşılmaya çalışılan bölümde, aktif yeşil alan miktarı ile belediyeye tahsisli kent ormanının bulunup bulunmadığı sorulmuştur.

En çok sorunun sorulduğu bölüm olan **Ulaşım** başlığı altında öncelikle belediyenin ulaşım ana planının bulunup bulunmadığı sorulmaktadır. Toplu taşımaya ilişkin detaylı soruların yanı sıra toplu taşımada alternatif yakıt türlerinde çalışan ve özürülere yönelik araçların da varlığı sorulmuştur. Buna ek olarak kent merkezlerindeki trafik yoğunluğunu azaltmaya yönelik tedbirler ile teknolojiye yararlanma düzeyi de belirlenmeye çalışılmıştır.

Altyapı, Atık Yönetimi ve Enerji bölümünde ilk olarak altyapı ana planının bulunup bulunmadığı sorulmaktadır. Ayrıca kanalizasyon, içme suyu, düzenli depolama gibi temel altyapı hizmetlerinden hangilerinin kullanılmakta olduğu sorulmakta ve yenilenebilir enerji kaynaklarından ne ölçüde yararlanıldığına dair bir tespit yapılmaya çalışılmaktadır.

Kentsel Dönüşüm ve Konut alanında belediyelerin mevcut durumlarını ortaya koymaya yönelik olarak; toplam bina sayısı, inşaat ruhsatlı ve yapı kullanma izinli bina sayıları sorulmuştur. Ayrıca Başbakanlık Toplu Konut İdaresi'nin uygulamaları dışında Belediyenin yürüttüğü toplu konut ve kentsel dönüşüm projelerinin olup olmadığı sorulmuştur. Uygulanan dönüşüm projelerinde kente olan etkilerinin analiz edilip edilmediği, tüm tarafları içeren bir komisyonun olup olmadığı gibi dönüşümün sosyal boyutlarını irdeleyen sorular sorulmuştur.

Afet, Risk Yönetimi ve Zarar Azaltma konusunda ise Belediyenin imar planına esas olmak üzere 1999 yılından sonra yapılmış jeolojik etüd veya mikrobölgeleme etüdünün olup olmadığı ve mevcut yapıların risklerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma veya Risk Sakınım Planı-Risk Yönetim çalışmasının olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir.

Kent Kimliği, Kültürel Miras ve Kentlilik Bilinci konularında kent rehberi çalışmaları, yöresel özellikleri dikkate alarak hazırlanmış bir imar yönetmeliğinin varlığı ve kent kimliğine yönelik bir araştırmanın yapıp yapılmadığı konusunda sorular yöneltilmiştir.

Katılım, Sosyal Hizmetler ve Yatırımlar konusunda belediyeler tarafından açılan aile yaşam merkezi, spor ve gençlik merkezleri, toplum merkezi, kadın sığınma evi ve bu merkezlerde kapsamlı sosyal programların varlığına yönelik ve Gençlerin kültürel ve sportif aktivitelerden yararlanmaları için kolaylaştırıcı uygulamaların olup olmadığına yönelik sorular sorulmuştur.

Toplam 2954 Belediye içinden 2130 Belediye, her soruyu cevaplandırmak suretiyle Ankete katılım sağlamış ve Anketi sonlandırmıştır. 211 Belediye ise anketin tamamını olmasa da çeşitli bölümlerini cevaplayarak Ankete katılmıştır.

5 haftalık bir sürede belediyelerin %79,2'sini oluşturan toplam 2341 belediyenin katılım sağladığı 2011 KENTGES Belediyeler Anketi, kentlerimizin fotoğrafını çekmek için bir başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir.

Değerlendirme

Teknik kapasite, planlama ve arazi kullanımı, yeşil alanlar, ulaşım, altyapı, atık yönetimi, enerji, kentsel dönüşüm, afet, konut, kent kimliği, kültürel miras, kentlilik bilinci, sosyal hizmetler ve katılım konularında verilen cevaplara göre anket sonuçları değerlendirilmiştir.

Planlama ve arazi kullanımı

Planlama ve arazi kullanımına ilişkin anket sonuçlarına göre belediyelerin uygulamalarına referans olabilecek üst ölçekli planların henüz ülke genelinde tamamlanmadığı ortaya çıkmıştır. Büyükşehir belediyelerinden ilçe merkezi belediyesine doğru gidildikçe üst ölçek planın bulunma oranı azalmaktadır.

Belediyelerin, 3194 sayılı İmar Kanununun 10. maddesi uyarınca imar planlarının yürürlüğe girmesinden en geç 3 ay içinde imar programlarını hazırlaması yasal zorunluluk olmasına rağmen imar programının olup olmadığına ilişkin soruya verilen cevaplarda belediyelerin 5 yıllık imar programlarını henüz tamamlayamadıkları saptanmıştır. Büyükşehir ve il merkezi belediyeleri %53 oranında imar programına sahipken, ilçe merkezi belediyelerinde bu oran %47'dir. Planların hayata geçmesini bütçe ve zaman açısından ortaya koyan imar programlarının belediyelerin sadece yarısı tarafından yapılmış olması, beklentilerin altında bir sonuçtur. Bu sebeple 5 yıllık imar programlarının tamamlanması konusunda tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Belediyelere imar planı onay tarihleri sorulmuş ve planların 20 yılda güncelliğini yitirdiği varsayımından yola çıkılarak 1990 yılı baz alınarak suretiyle bir değerlendirme yapılmıştır. Türkiye genelinde 416 Belediyenin 1932–1990 yılları arasında yapılan imar planlarıyla halen uygulama gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Geri kalan 1526 belediyenin ise 1990 yılı ve sonrası imar planlarıyla uygulama yaptığı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de onaylanmış uygulama imar planlarının %76’sı güncel plan olarak değerlendirilebilir. Ülke genelindeki dağılımda ise kıyı bölgelerindeki planların tamamına yakınının güncel planlar olduğu görülmektedir.

Anket sonuçlarına göre büyükşehir, büyükşehir ilçe ve belde belediyeleri imar uygulamaları kapsamında ağırlıklı olarak kamulaştırmayı tercih etmektedirler, il merkezlerinde 18. madde uygulamaları ve ilçe merkezlerinde ise 15 ve 16. madde uygulamaları yaygın olarak kullanılmaktadır.

Yeşil Alanlar

Kent ormanı kavramı yeni gelişen bir kavramdır. Sağlıklı kentlerde yaşamak için kent ormanlarının oluşturulması, belediyelerin kent ormanlarından sorumlu olması önemlidir. Büyükşehir belediyelerinin kent ormanlarına sahip olma oranının %60’larda olması, gelecek için önemli bir göstergedir. Büyükşehir ilçe ve il merkezi belediyeleri içinde, coğrafi koşullar da dikkate alındığında kent ormanına sahip olma yönünde eğilimler olduğu, bu eğilimlerin güçlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

Ulaşım

Ulaşım planının olup olmadığı ile ilgili anket sonuçlarına göre büyükşehir belediyelerinin %80’inde ulaşım planı bulunmaktadır. Ancak ulaşım planı ile ilgili sorulara verilen cevaplarda büyükşehir ilçe belediyelerinin oranı oldukça düşüktür. Bu da yetki dağılımı

kapsamında değerlendirilebilir. Ulaşım planlarının il merkez ve ilçe merkez belediyelerinde yapılma oranı düşüktür. Bu nedenle yaşam kalitesinin artırılması, ulaşım sistemleri arasında bağlantı kurulması, ulaşım problemlerinin çözülmesi, hızlı ve güvenli erişebilirliğin sağlanması, planlara altlık oluşturması açısından ulaşım planlarının yapılması süreci hızlandırılmalı ve il ve ilçe merkez belediyeleri için gerekli teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.

Kent içi ulaşımında trafiği rahatlatacak, sürdürülebilir ulaşımı destekleyici, özel otomobil kullanımını caydırıcı, toplu taşıma ağırlıklı ve yaya öncelikli uygulamalar konusunda her düzeydeki belediyelerce yapılan çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerden biri özellikle Büyükşehir belediyelerinde kent içi ulaşımın verimli ve etkin çalışması için teknolojik gelişmelerden yararlanılarak akıllı durak uygulamalarına geçilmesidir. Ancak büyükşehir düzeyindeki % 40'lık bu oran henüz beklenen düzeyde değildir. Ulaşımında akıllı durak sayısının özellikle büyükşehir belediyelerinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. İl ve ilçe merkez belediyelerinde akıllı durak uygulaması yok denecek kadar azdır.

Kent içi ulaşımında araba kullanımını caydırıcı politikaların benimsenmesi de sürdürülebilirlik ilkeleri açısından önemli bir yaklaşımdır. Ülke genelinde belediyeler tarafından kent merkezlerinde uygulanan özel trafik uygulamalarına bakıldığında ise, kent merkezi trafik uygulamalarında daha çok büyükşehir belediyeleri ile gelişmiş il belediyelerinin önlem aldıkları görülmektedir. Belde belediyelerinin kent merkezine yönelik önlem almada yeterli olmadıkları anlaşılmaktadır. Örneğin, büyükşehir belediyeleri ilave çok katlı otopark ile kaldırıma park yapılmasını engelleme politikaları açısından önde iken; kent merkezinde özel otomobil girişini caydırıcı politikalar açısından büyükşehir ilçe belediyeleri ile diğer il belediyeleri ön plandadır.

Ülke genelinde kent içi ulaşımında toplu taşıma ile yapılan yolculukların payına bakıldığında, en fazla toplu taşımanın büyükşehir belediyelerinde kullanıldığı görülmektedir. Ancak büyükşehirlerdeki toplu taşıma kullanımının oranındaki farklılıklar oldukça yüksektir. Bu bağlamda, ülke genelinde toplu taşıma kullanım oranının arttırılması gerektiği de değerlendirilmektedir. Ayrıca, herkes için erişilebilir kentler yaratılması için engellilere yönelik hizmetler kapsamında 10.000 kişiye düşen engellilere uygun donanımdaki toplu taşıma aracı sayısının en fazla büyükşehir belediyelerinde olduğu görülmektedir. Öte yandan, özellikle il ve ilçe merkez belediyelerinde bu oranın arttırılması, engellilerin sosyal ve ekonomik yaşama katılmalarının sağlanabilmesi açısından önemlidir.

Toplu taşıma türlerinden raylı sistemlerin kullanımının arttırılması da sürdürülebilir ulaşım hedefleri arasındadır. Büyükşehir belediyelerinde raylı toplu taşıma sistemlerinin uzunluğu hedeflenenin altındadır. Raylı toplu taşıma sisteminin, büyükşehir belediyelerini ve kentin bütününü kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Raylı toplu taşıma sistemi uzunluğunda büyükşehirlerin kendi aralarındaki fark fazladır. Büyükşehir belediyeleri içerisinde İstanbul ve İzmit Büyükşehir belediyeleri diğer büyükşehir belediyelerine göre daha ileri konumdadır. Büyükşehir belediyelerinin en azından ortalama değerlere yakın uzunluklarda raylı toplu taşıma sistemine kısa dönemde sahip olması, kent sakinlerinin

yaşam kalitesinin artırılması ve ulaşım problemlerinin çözülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Öte yandan toplu taşıma araçlarında çevreye duyarlı yakıt seçilmelidir. Bu konuda büyükşehir belediyelerinin öncülük ettiği görülmektedir. Ancak, toplu taşıma araçlarının yakıt türünde büyükşehir belediyelerinin yüzde ellisinde bir değişim görülmektedir. Büyükşehir belediyesi dışındaki belediyelerde ise toplu taşıma araçlarında çevreye duyarlı yakıt kullanımı yok denecek kadar azdır. Bu nedenle, toplu taşıma araçlarında çevreye duyarlı yakıt türü kullanımının il ve ilçe belediyelerinde de yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Kentlerde sürdürülebilir ulaşımın teşviki için yeşil ulaşım türlerinden biri olan bisiklet kullanımının desteklenmesi de önemlidir. Özellikle büyükşehir ilçe belediyelerinin bisiklet yolu yapımı konusunda daha aktif olduğu anlaşılmaktadır. İl merkezi belediyelerinde ise bisiklet yolu, hedeflenen düzeyin altında kalmaktadır. Bisiklet yolu uzunluğu fazla olan belediyelerin benzer özellikteki belediyelere öncülük yapması gerekmektedir.

Sağlıklı ve ihtiyaçlara göre şekillenmiş bir çevrede yaşamın, yaşam kalitesini yükseltmenin göstergelerinden biri de yaya bölgelerinin oluşturulmasıdır. Kent merkezlerinin yayalaştırılma oranlarında büyükşehir belediyelerinden orta ve küçük ölçekli belediyelere doğru gidildiğinde azalma görülmektedir. Yaya bölgesi uygulamalarının genişletilmesi için iyi uygulama örneklerinin tanıtılması ile yaya bölgesi olmayan belediyelerin doğru yönlendirilmesi gerekmektedir.

Çevreye duyarlı ulaşımın bir başka önemli husus ise yolculuk sayısının azaltılmasıdır. Ev-iş ortalama yolculuk süresinde, Büyükşehirler dünya ortalamasına yakındır. Ancak bazı büyükşehirler ülke ortalamasından daha yüksek ev-iş ortalama yolculuk süresine sahiptir. Bu bağlamda ortalama yolculuk süresi 35-45 dakika ve daha fazla olan büyükşehirlerde önlem alınması gerekliliğini ortaya çıkmaktadır. Ev-iş ortalama yolculuk süresi standartların üzerinde olan kentlerde, bu sürenin azaltılmasına yönelik analizler ve araştırmalar yapılması gerekir. Yolculuk sayısının azaltılması ekonomik ve sosyal maliyetlerin azaltılması açısından da önemlidir.

Altyapı, Atık Yönetimi ve Enerji

Ankete verilen cevaplar sonucunda büyükşehir belediyelerinde altyapı planına sahip olma oranı %50'dir. Bu oran hedeflenen düzeyin altında kalmaktadır. Özellikle kıyı bölgelerindeki büyükşehir belediyelerinin altyapı ana planlarını kısa dönemde yapmaları konusunda gerekli çalışmalarda bulunması gerekmektedir.

Kanalizasyon şebekesi konusunda, büyükşehir belediyelerinin herhangi bir sorunu olmadığı görülmektedir. Öte yandan, özellikle belde belediyelerinde kanalizasyon şebekesine sahip olmayan belediye oranının % 37'lerde olması, belde belediyelerinin tamamının kısa dönemde kanalizasyon şebekesine sahip olması için gerekli çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

İçme suyu şebekesine sahip olma oranı büyükşehir belediyelerinde %100'e yakındır. İçme suyu şebekesine sahip olmayan belediyelerin (%2), kısa sürede bu yatırımı yapmaları konusunda destek verilmelidir.

Katı atıkların bertaraf edilmesinde ve katı atıkların geri kazanım işlemine tabi tutulmasında büyükşehir belediyeleri ile diğer il merkez ve ilçe merkez belediyeleri arasındaki fark çok büyüktür. Katı atıkların bertaraf edilmesinde orta ölçekli belediyelerin desteklenmesi ve yönlendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Düzenli depolama tesislerine sahip olma anlamında ise büyükşehir belediyeleri dışında kalan diğer belediyelerde sahiplilik oranı azdır. İl, ilçe ve belde belediyelerinin düzenli depolama tesislerine sahip olma oranlarının kısa sürede artırılmasında yarar görülmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili sorularda büyükşehir belediyelerinin tamamının yenilenebilir enerji kaynakları üzerine araştırmasının olması memnuniyet vericidir. Bir diğer husus ise, "araştırma projesi olan belediyelerin" ülke ölçeğindeki coğrafi dağılımında (ülke nüfus yoğunluğunun nispeten yüksek olduğu ve sanayi yatırımlarının daha yoğun olduğu) Marmara, Ege ve Batı Akdeniz bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durumda, araştırma haritası ile Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nün "Ülke Jeotermal Enerji Potansiyeli" haritası arasındaki örtüşmeden dolayı; rüzgar, güneş, biyokütle gibi diğer yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik araştırmaların daha da artırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Ancak araştırma faaliyetlerinin seyrekleştiği bölgelerde, nüfus yoğunluğunun ve sanayi faaliyetlerinin azaldığı, dolayısıyla imalata yönelik enerji talebinin de azaldığı söylenebilir. Bu durumda, özellikle doğu illerinde konuta yönelik talebin karşılanmasına dair yapılacak olan enerji yatırımlarının, “yatırım, işletme, bakım ve onarım maliyeti”nin nüfusa oranının yenilenebilir enerji kaynaklarına göre nispeten yüksek olduğu hidroelektrik, termik santraller ve doğalgaz dönüşüm santralleri ile karşılanması yerine, biyokütle, rüzgar ve güneş gibi kaynaklardan karşılanması ve bu kaynak kullanımlarının yaygınlaştırılması uygun bir seçenektir. Yerel ihtiyacın yine yerel ölçekte karşılanmasının daha verimli ve ekonomik olma seçeneği araştırılmalı ve desteklenmelidir.

Doğal kaynaklardan biri olan suyun kullanımının iyi yönetilmesi gerekmektedir. Kentlerin planları hazırlanırken nüfusa göre gelecekteki su ihtiyacının mevcut kaynaklar da dikkate alınarak belirlenmesi ve plan yapılması gerekir. Büyükşehir belediyelerinin % 71’inde kentsel su ihtiyacının tespitine yönelik çalışma yapılmaktadır. Bu oranın daha da artırılması gerekmektedir. Bu tür çalışmaların büyükşehir belediyelerinin tamamı için yapılması gerekmekte olup, il, ilçe ve belde belediyelerinin de plan yapım aşamasında kentsel su ihtiyacının tespitine yönelik analiz yapmaları konusunda yönlendirilmelerinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kentsel Dönüşüm ve Konut

Toplu konut veya dönüşüm projeleri ile sosyal donatı alanlarının tamamlanmasına ilişkin verilen evet cevabı; büyükşehir belediyelerinde %60, büyükşehir ilçe belediyelerinde %68 oranlarını yakalarken, bu oranların il ve ilçe belediyelerinde daha düşük oranlarda kalması, il ve ilçe belediyeleri nezdinde yürütülen projelerin (sosyal donatı alanlarını da gözetin) dönüşüm projelerinden ziyade, münferit toplu konut projesi uygulamalarına yoğunlaştığını göstermektedir.

Belediyece yürütülen toplu konut alanı veya dönüşüm projesi oranı büyükşehir belediyelerinde %73’tür. Ancak bu projelerin alan büyüklüğüne sayısal verilerin girilememiş olması, veri paylaşımı ve yönetimi konusunda aksaklıklar olduğunu göstermektedir. Toplu konut veya dönüşüm projesinin mevcut olduğunu belirtme oranı; Büyükşehir ilçe merkezlerinde %24, il merkezlerinde % 19, ilçe merkezlerinde ise % 9 olmuştur. Bu durumda, TOKİ verilerine göre 81 ilin tamamında, tamamlanmış veya halen devam eden projeler olduğu bilindiğinden, yukarıda anılan veriler doğrultusunda, belediyelerin kendi imkanlarıyla yürüttükleri projelerin, TOKİ projelerine kıyasla çok kısıtlı kaldığı görülmektedir.

Anılan toplu konut veya dönüşüm projelerinde, projenin kente olan etkilerinin analiz edilmesi ve nazım plan kararı alınması oranının büyükşehir belediyelerinde %90 olduğu görülmektedir. Ancak diğer belediyelerde bu oran daha düşük değerdedir. Bu oranlar, bu tür projelerin kente olan etkilerinin değerlendirilmesinin önemsendiği, ancak yine de bu

oranın yükseltilmesi konusunda bir çabaya (seminerler, genelgeler, yayınlar vb.) ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

“Belediyenizde dönüşüm projelerinde tüm tarafları içeren bir komisyon var mı?” sorusuna 10 büyükşehir belediyesi evet yanıtını vermiştir. Bilindiği üzere, anılan komisyonlar dönüşüm projelerinin özünü oluşturan ve tüm paydaşların, çoğulculuk, adalet, etkin katılım ve uzlaşma zemininde buluşmasını temin eden organlardır. Bu durumda, komisyonların işler hale getirilmesi katılım için büyük önem arz etmektedir.

Afet, Risk Yönetimi ve Zarar Azaltma

3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca yayımlanan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik’e göre her tür ve ölçekte plan yapılmadan önce jeolojik etütlerin yapılması ve onaylanması zorunludur. Jeolojik açıdan sakıncalı alanlar ile önlem alınarak yapılaşmaya açılması gereken alanlar ancak jeolojik ve jeoteknik etütler sonucunda belirlenmekte ve yapılan etütler planlara yansıtılmaktadır. Özellikle 1999 depreminden sonra etütlerin önemi daha fazla anlaşılmıştır. Ülkemizin içinde bulunduğu afet tehlikeleri göz önünde bulundurulduğunda, afetlerin felakete dönüşmemesi ve afet zararlarının azaltılması için yapılması gereken imar planına esas jeolojik etütlerin eksiksiz hazırlanarak onaylanması gerekmektedir. Her ne kadar büyükşehir ilçe belediyelerinde %80’lik bir oran çıkmış olsa da, bu soruda hedeflenen değerden daha az bir düzeydedir. Özellikle fay hatlarının bulunduğu yerleşmelerde jeolojik etütlerin ivedilikle tamamlanması gerekmektedir.

Ülkemizin içinde bulunduğu afet tehlikeleri göz önünde bulundurulduğunda, Risk Sakınım Planı ve Risk Yönetim çalışması, afetlerin felakete dönüşmemesi ve afet zararlarının azaltılması için yapılması gereken en önemli çalışmalardan biridir. Risklerin önceden belirlenmesi ve sakınım çalışmalarına öncelik verilmesi afetlerin etkilerini azaltacak ve ortaya çıkan olumsuz etkilerini bertaraf edecektir. Anket verilerine göre büyükşehir, il ve ilçe düzeyinde riskleri belirleme veya risk sakınımına ilişkin çalışmaların çok düşük oranda yapıldığı görülmektedir. Özellikle il ve ilçe düzeyine inildiğinde bu oranın daha da düştüğü görülmektedir.

Büyükşehir belediyeleri ile il belediyelerine nazaran ilçe merkez belediyelerinin Toplum Destekli Polislik Şubesi ile yürütülen çalışmalarının düşük bir düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Toplum ve polis ilişkilerinin geliştirilmesinin öncelikle en alt düzeyde, en alt belediye ölçeğinde gerçekleştirilmesinde yarar görülmektedir. Ayrıca Türkiye ölçeğinde konuya bakıldığında, gelişmiş kentlerde toplum-polis işbirliğinin daha üst düzeyde olduğu anlaşılmakta olup, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde işbirliği düzeyinin azaldığı görülmektedir.

Kent Kimliği, Kültürel Miras ve Kentlilik Bilinci

Kentin mevcut değerlerinin ortaya çıkarılması ve kent kimliğinin oluşturulmasına yönelik araştırma veya proje yapılması konusunda büyükşehir belediyesi ile diğer belediyeler arasında fark olduğu anlaşılmaktadır. İl, ilçe ve belde belediyelerinin ise kendi yerleşmelerinin özelliğine göre araştırma yapma eğiliminde olmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuda belediyelerin yönlendirilmesi ve belediyelerle işbirliği yapılması gerekmektedir. Kent kimliği ile ilgili araştırmaların daha çok kıyıda yer alan belediyeler ve büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmesi hususu, kentin turizm potansiyeliyle doğru orantılı bir Şekilde bu çalışmaların yapıldığı sonucuna varılabilir. Kent kimliğinin oluşturulması ve marka değerlerinin ön plana çıkarılması konusunda her ölçekteki belediyeler ile işbirliği zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Anket sonuçlarına göre kentin değerlerini ortaya koymaya, bunları genişletmeye ve tanıtmaya yönelik kent rehberlerinin daha çok büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri tarafından yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Kent rehberlerinin daha çok turistik özelliği olan, kültürel ve tarihi değerleri bulunan kentlerde yayımlandığı görülmektedir.

Büyükşehir belediyelerinin %40'ının ancak kent merkezi, yaya bölgeleri veya dönüşüm alanları ile ilgili tasarım rehberi hazırladıkları ve bunu kendi görevleri olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bunun dışındaki büyükşehir ilçe ve il belediyelerinde oran çok düşük olup, ilçe ve belde belediyelerinin tasarım rehberleri hazırlama hususları daha azdır. Tasarım rehberleri konusunda belediyeler desteklenmeli ve bu konuda özendirilmelidir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesi belediyelerde kent konseyinin kurulmasını öngörmektedir. Anket sonuçlarına göre özellikle büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe ve il belediyelerinde kent konseylerinin büyük oranda kurulmuş olması katılımın sağlanması açısından önemlidir. Ancak ilçe belediyelerinde, diğer büyükşehir ve il belediyeleri ile karşılaştırıldığında, kent konseyinin kurulması oranı oldukça düşüktür. Ayrıca ilçe düzeyinde yerel yönetimlerin faaliyetlerine halkın katılımının artırılması ile ilgili çalışmalarda bulunulmasında yarar görülmektedir.

Katılım, Sosyal Hizmetler ve Yatırımlar

Kentte yaşayanların sosyal ve mekânsal farklılıklarının giderilmesi ve benzer standartlara ulaştırılması, kente yeni gelenlerin uyum sorunlarına çözümler üretilmesi konusu gittikçe daha da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda belediyelerin kente yeni gelenlere yönelik yardım masası ve benzeri uygulamaları olup olmadığına ilişkin soruda, belediyelerin %67'sinde bu tip bir uygulamanın var olduğu ortaya çıkmaktadır. G alan büyükşehir ve il belediyelerinde bu tür uygulamaların yoğunlaştırılması kente yeni katılanların uyum sorununu çözmek için önemli bir uygulama olacaktır.

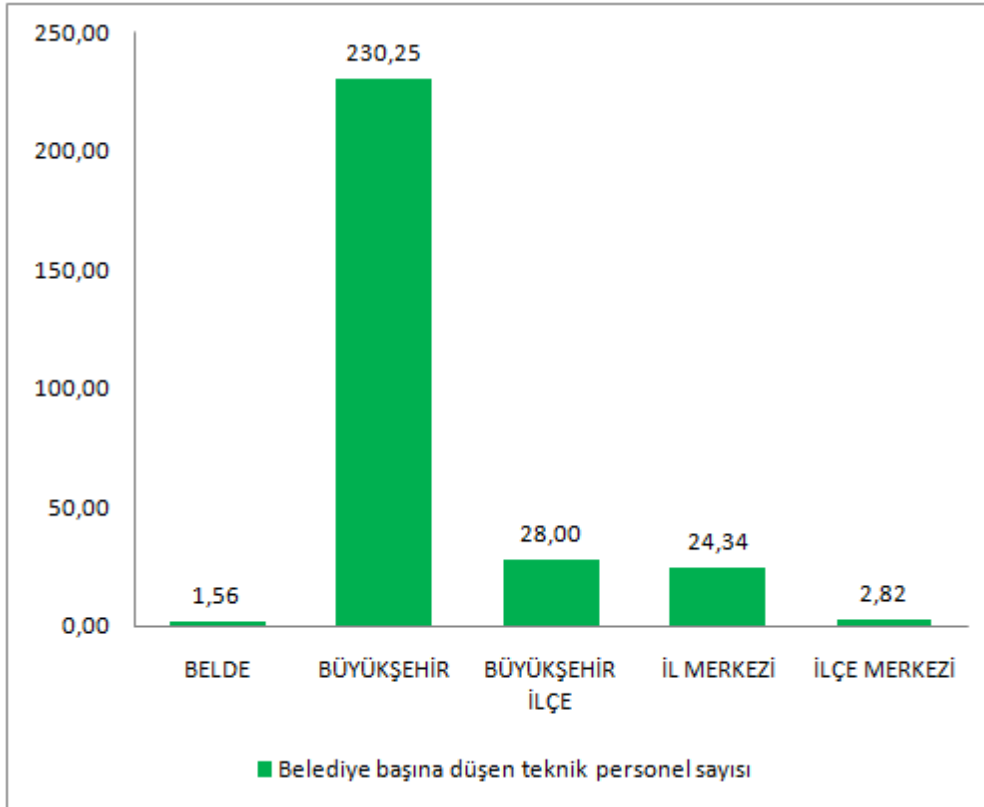
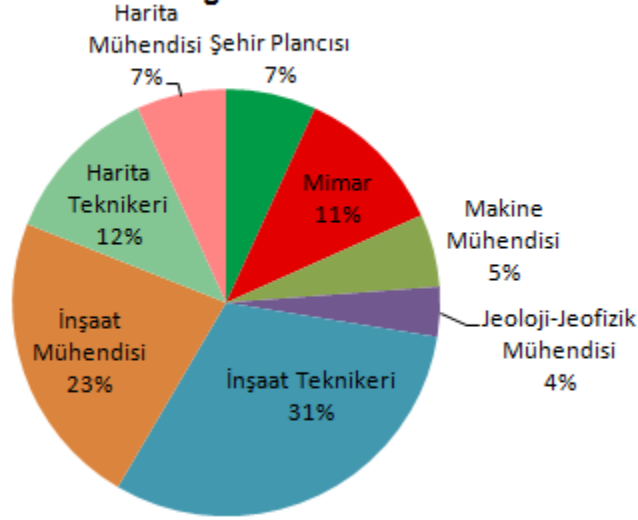
İmar planlarında, kentsel tasarım ve mimari çözümlerde hareket kısıtlılığı bulunanların ve özel ihtiyaç sahiplerinin gereksinimlerine cevap verebilecek nitelikte düzenlemelerin yapılması ve mevcut planların yeniden gözden geçirilmesi önemli bir husustur. Kentsel hizmetlere erişimde dezavantajlı grupların dikkate alınması ve erişilebilirlikleri sağlanmalıdır. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerinin “herkes için tasarım” ilkelerini gözeterek yaptığı kentsel tasarım uygulamalarına baktığımızda, büyükşehir belediyelerinin %60’ında bu tür uygulamaların yapıldığı görülmektedir. Yerel Yönetimler tarafından engelliler için kamusal alanda yapılması gereken düzenlemelerin (kaldırımlar, rampalar, konutlardaki düzenlemeler) gerçekleştirilmesi, belediyelerin her tür yapının engellilerin kolay erişimine uygun şekilde tasarlanması konusunda bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmeleri gerekliliği hususunda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çerçevede büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin herkes için erişilebilirlik ile ilgili düzenlemeleri %97 ve %85 gibi bir oranla gerçekleştirdiklerini belirttikleri görülmektedir. Sayısal olarak yüksek olan bu oranların niteliksel olarak izlenmesi ve incelenmesi ise bundan sonraki aşamada yapılacak işler arasındadır.

İstihdam imkânlarının artırılması ve kentsel yoksulluğun azaltılabilmesi için özellikle büyükşehirlerde başlatılan, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla iyi uygulama örnekleri arasında olan mesleki eğitim ve beceri kazandırma programlarının geliştirilmesi ile bu uygulamaların tüm belediyelere yaygınlaştırılması hususu, sağlıklı kentsel gelişmenin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Büyükşehir belediyelerinde %93 gibi büyük bir oranda gerçekleştirilen meslek edindirme amaçlı yaygın eğitim programlarının tüm belediyeler tarafından yaygınlaştırılması gerekliliği görülmüştür.

Kentte yaşayanların kentlerine sahip çıkmaları ve o kentin mevcut potansiyelleriyle sürdürülebilirliğinin sağlanması ancak kentli bireylerin bilinç düzeyinin artırılmasıyla mümkündür. Kentine sahip çıkma, karar alma süreçlerine demokratik katılım, kentle bütünleşme gibi hususlar kentlilik bilincinin oluşmasında ve kentin gelişmesinde temel faktörlerdir. Kentlilik bilincinin gelişmesinde sosyo-ekonomik etkenler temel olmakla birlikte, sosyo-kültürel etkenler de etkilidir. Kentlerin kimliklerinin korunarak hizmet kapasitelerinin geliştirilmesi için kentte yaşayanların, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının kısaca bir kente ilişkin kararlarda söz hakkına sahip paydaşların sorumluluklarının belirlenmesi, tarihi, kültürel ve doğal mirasa sahip çıkılarak sosyo-kültürel etkinliklerin düzenlenmesi önemli konulardır. Bu bağlamda en önemli hususlardan biri de kentin marka değerini oluşturmaya ve geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalardır. Kentlilik bilincini artırmak ve kentin marka değerini oluşturmak için büyükşehir belediyelerinin %93’ünde fuar, festival, sergi ve yarışma gibi sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlendiği görülmektedir. Ancak bu oran ilçe belediyelerinde düşmektedir. Bu da tanıtıma daha fazla ihtiyacı olan ilçe belediyelerinin bu konuda desteklenmeleri gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Anket sonuçlarına göre belediye başına düşen teknik personel sayısı büyükşehir belediyelerinde oldukça yüksek olup, büyükşehir ilçelerinde ve il merkezlerinde de yeterli olduğu görülmektedir. Ancak ilçe merkezleri ve beldelerde bu sayı oldukça düşmektedir.

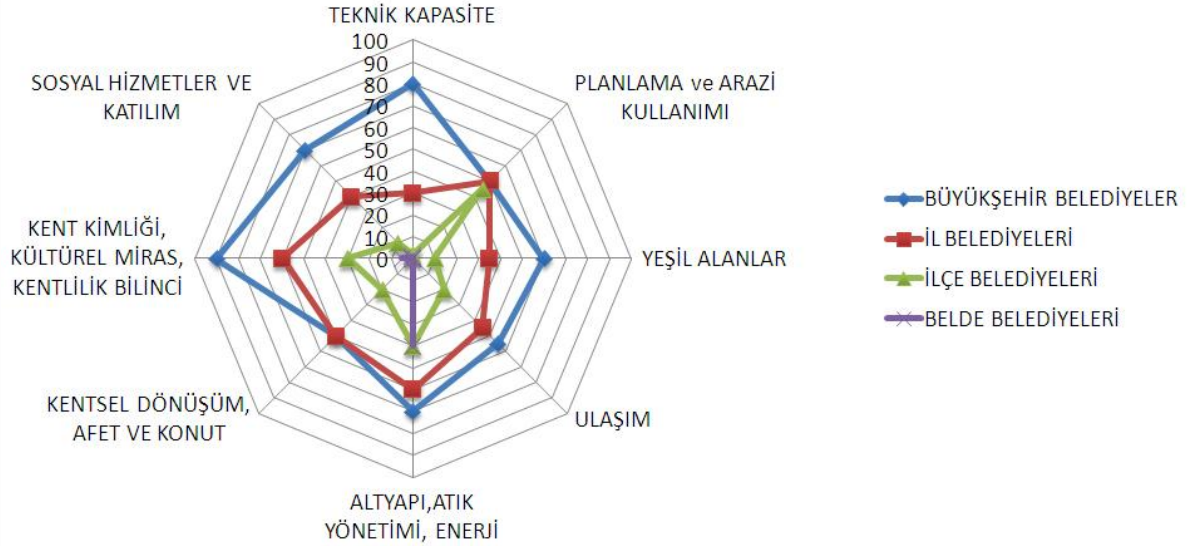
Türkiye çapında belediyelerdeki toplam teknik personel dağılımı

Türkiye genelinde belediyelerdeki toplam teknik personel dağılımına bakıldığında ise %31 oranında inşaat teknikeri, ardından %23 oranında inşaat mühendisi istihdam edildiği görülmektedir. %7 oranında şehir planı istihdamı ise oldukça düşük bir değerdir.

Sonuç

Teknik kapasite, planlama ve arazi kullanımı, yeşil alanlar, ulaşım, altyapı, atık yönetimi, enerji, kentsel dönüşüm, afet, konut, kent kimliği, kültürel miras, kentlilik bilinci, sosyal hizmetler ve katılım konularında anket sonuçları değerlendirilerek aşağıdaki analiz tablosu elde edilmiştir.

Şekil 1 - Anket sonuçlarına göre Belediyelerin KENTGES hedeflerine göre durumu

Buna göre **Büyükşehir belediyelerinin** KENTGES belgesine dayanarak hazırlanan performans hedeflerine teknik kapasite, sosyal hizmetler, kent kimliği, kültürel miras ve kentlilik bilinci konularında yaklaştıkları görülmektedir. Ancak, planlama ve arazi kullanımı, yeşil alanlar, ulaşım, altyapı ve atık yönetimi, yenilenebilir enerji, kentsel dönüşüm, afet ve konut gibi konularda ise önemli ölçüde merkezi idare ile işbirliğine ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Temel konularda il ve ilçe belediyelerine göre daha ileride olan büyükşehir belediyelerinin sakinim planı veya kentsel risk yönetimi, tasarım rehberleri, kent bilgi sistemi, yenilenebilir enerjinin kullanılması, yolculuk süresinin kısaltılması konularında konulan hedeflerin çok gerisinde oldukları ve bunları geliştirmek üzere merkezi yönetim ile bir işbirliğine ihtiyaçlarının olduğu ortaya çıkmıştır.

İl belediyeleri, teknik kapasite ve sosyal hizmetler, kent kimliği, kültürel miras ve kentlilik bilinci konuları haricinde büyükşehir belediyeleri ile benzerlik göstermektedir. KENTGES hedeflerini gerçekleştirmek için yeterli teknik kapasite desteği sağlanırsa il belediyeleri ile verimli bir işbirliği ortamında KENTGES hedeflerinin hayata geçirilme potansiyeli yüksektir.

İl ve ilçe belediyelerinin de **altyapı, ulaşım ana planı, atık yönetimi, enerji, afet zararlarını azaltma, yeşil alanlar, katılım, kent kimliği ve sosyal hizmetler** açısından katkı ve desteğe

ihtiyaçları olduğu anketten anlaşılmaktadır. **Özellikle ilçe belediyeleri** yaya bölgesi, kentsel atık depolama ve geri dönüşüm, yenilenebilir enerji, dönüşüm projeleri, risk yönetimi ve kent kimliği konularında birikimleri düşüktür. Bu ölçekteki sorunun, kapasite artırımı, rehberlik etme, deneyimleri paylaşma ve eğitim gibi yöntemlerle aşılabileceği düşünölmektedir. Burada teknik ve idari kapasitenin artırılmasında önemli rol merkezi idareye düşmektedir.

Ankette büyükşehir, büyükşehir ilçe, il merkezi, ilçe merkezi ve belde belediyelerine ortak sorulan sorulara verilen cevaplarda özellikle **belde belediyelerinin verilen kamusal hizmetler ve kurumsal kapasite açısından oldukça yetersiz** olduğu görölmektedir. Bu tür belediyelerde KENTGES'in kurumsal kapasite artırımına yönelik olan eylemlerinin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Belde belediyelerinin teknik kapasite sorunlarını daha net olarak ortaya koyan anket sonuçlarına göre belde ve çoğu ilçe belediyesinin hala kırsal karakterli olduğu ortaya çıkmıştır.

Ayrıca ankete verilen cevaplardaki tutarsızlıklardan anlaşıldığı üzere; **büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasında veri paylaşımı ve yönetimi konusunda bir koordinasyon eksikliği** ve iletişim kopukluğu olduğu da saptanmıştır.

Genel olarak tüm belediyelerde bina sayısı, yapı ruhsatlı ve yapı kullanma izinli bina sayısı, yol uzunlukları, alan büyüklükleri gibi **sayısal verilerde tutarsızlıklar ve eksiklikler bulunmaktadır**. Envanter ve istatistik konularında belediyelerde yeterli kapasite ve altyapı bulunmamaktadır. Özellikle veri girişine dayalı olan sorularda hata payı Anketin değerlendirilmesini etkileyecek büyüklüğe ulaşmıştır. Bu sebeple bu tür sorularda sadece büyükşehir belediyelerinin verileri dikkate alınmış ve rapora yansıtılmıştır.

KENTGES'in başarısı, yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin uygulamada gösterecekleri başarıyla doğru orantılıdır. Bu nedenle belediyelerin kurumsal ve teknik kapasitelerinin güçlü olması gerekmektedir. Aynı zamanda belediyelerin hizmet götürdükleri kenti aktif ve etkin bir şekilde izlemeye başlamaları da alacakları kararların geçerliliğini ve yapacakları uygulamaların başarısını da yükseltecektir. Bu kapsamda, **KENTGES Belediyeler Anketi, bir ilk deneme olarak** belediyelerin bu konudaki eksikliklerini, yetersizliklerini, potansiyellerini ve profillerini ortaya koymak açısından önemli bir görevi yerine getirmiştir.

Bundan sonra üzerinde durulması gereken ilk konu, **“Kentsel Göstergeler Kılavuzu”#** çalışması temel alınarak, belediyelerin envanter, veri, istatistik ve gösterge konularında bir kurumsal yapılanmaya gitmek suretiyle kentlerin profillerini ortaya koymak ve kentleri izlemek üzere gerekli tedbirlerin alınması amacıyla çalışmaları yapmak olmalıdır. Bu konu, aynı zamanda, bu verilerin toplanması için bir yaptırımını da ele almalıdır. İkinci konu ise belde belediyelerinin durumunu yeniden gözden geçirmek olmalıdır. Belde belediyelerinin teknik kapasitelerinin artırılması konusunda gerekli destek sağlanmalıdır. İlçe

belediyelerinin desteklenmesini sağlamak ve ilçeyi temel idari ve planlama birimi olarak kabul ederek ilçe belediye sınırlarını ilçe sınırlarına kadar genişletmek tartişılması gereken bir seğenek olarak ortaya çıkmaktadır. Az sayıda ancak güçlü belediyelerle kentsel hizmetlerin daha verimli sunulabileceği düşünülerek tüm seğeneklerin ve alınabilecek tüm tedbirlerin tartişılması ülkemiz ve KENTGES'in uygulanması açısından önemlidir.

Bütünleşik Kentsel Gelişim Stratejisi ve
Eylem Planı
2010-2023

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü
KENTGES İzleme Birimi (KİB)
2179. Sokak No.5 Söğütözü Ankara
Tel : 0 312 285 71 73/ 26 46 - 23 77
Faks : 0 312 284 74 89
E-posta : kentges@cevresehircilik.gov.tr
İnternet adresi: <http://www.kentges.gov.tr>